

Ali olak

PERİYİ
UYANDIRMAK

Deneme

ÖTÜKEN

ALİ ÇOLAK; 1965 yılında Nazilli’de doğdu. Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi’nde okudu. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nü bitirdi. Edebiyat dergisi *Kırkikindi*’nin yayın yönetmenliğini üstlendi. Mardin’in Savur ilçesinde kısa süre edebiyat öğretmenliği yaptı. Özel öğretim kurumlarında öğretmen ve yönetici olarak çalıştı. 1992 yılından bu yana, *Zaman* gazetesinde haftada bir köşe yazıları kaleme alıyor.

Ali Çolak, yirmi yılı aşkın yazı hayatında deneme türüne sadık kaldı. “Günlük Güneşlik Şarkılar” adlı kitabıyla, 1996 yılında Türkiye Yazarlar Birliği (TYB), Deneme ödülünü aldı. “Bilmem Hatırlar mısın” ile 2009’da ESKADER tarafından Yılın Deneme Yazarı seçildi. *Mavisini Yitirmiş Yaşamak* adlı kitabı Boşnakça’ya çevrildi. Halen *Zaman* gazetesi kültür-sanat editörlüğünü ve *Kitap Zamanı* dergisinin yayın yönetmenliğini yürütüyor.

Yayımlanmış kitapları:

Mavisini Yitirmiş Yaşamak (1995) *Günlük Güneşlik Şarkılar* (1996), *Günün Ötesi* (1997), *İnce Sözler* (1999), *Periyi Uyandırmak* (2000), *Günsarı* (2001), *Söz Işıldağı* (2003), *Bir Bahçe Düşü* (2005), *Yitik Hüzün* (2006), *Bilmem Hatırlar mısın* (2009), *Şair De-diğin* (2012).

İÇİNDEKİLER

Perinin Sarayına Giriş.....	9
“Hazretim, Hasretim, Efendiciğim...”	11
Şiirli Bir Ölüm	17
Gezinti.....	21
Kulübedeki Şair	24
Söze Su Vermek.....	27
Dilin Kabağünü Kırarak	29
Perinin Eteğinden Tutmak.....	34
Yazı Odasında Bir Deli.....	42
Kadın Şiir midir Yoksa Şair mi?.....	50
Tadı Damağımda.....	54
“Köşe”deki Yazılar	58
Ustaları Anlamak	61
Üstatlığa ve Yazarlığa Dair	64
Yazıdan Bıkmak ve Yazıya Koşmak.....	67
Gençlik Aşısı	71
Tehlikeli ve Baştan Çıkarıcı	74
Okura Kulak Vermek	77
Ah Bir Mebus Olsam.....	80
Biz Tartışamayız	83
Sizin Narçiçeğiniz Hangisi?	86
Edebiyat Bir Şey Yapabilir mi?.....	89
Okuyabilmek	92
Barbarlardan Korkunuz	97

Memleketin En Seçkin Yazarları	99
Türkçe, Zor Sevap	102
Kendi Sesinden Şiirler	105
Şiir Okumak Üstüne.....	108
Müzeye ve Eve Dair	111
Şık Bir Yalnız Adam Olarak Yahya Kemal.....	115
Salâh Bey'in Teleferiği	118

PERİNİN SARAYINA GİRİŞ
-Sultan ile Ustanın Hikâyesi-*

“SULTAN bir gün komşu ülkeyi ziyarete gider. Mükemmel ağırlamanın yanı sıra, sultanı etkileyen bir başka şey daha olmuştur. Komşu ülkenin sultanının sarayının duvarları öyle bir tuğladan yapılmıştır ki, alır götürür bizim sultanı başka bir dünyaya. Öyle bir renktir ki, tarifi olanaksızdır. O kırmızıdır yangın gibi, o kahverengidir içini çarpan, o kızıldır, o her renktir velhasıl. Ülkesine dönünce emir salar dört bir yana, ‘Benim ülkemin ustaları da yapar mutlaka böyle bir renkten tuğla, tez getireler numunelerini.’ Ama gelen örnekler tatmin etmez sultanı. Bunun üzerine ödül koyar sultan; istediği renkte bir tuğla getirene servet vaat eder. Nafile, ülkenin tüm ustaları, ucunda servet de olsa başaramazlar, istenen rengi tutturamazlar. Sonunda vezirlerden birinin kulağına, ülkenin bir köşesinde bilge, kendi halinde yaşayan bir ustanın şöhreti gelir. Yapsa yapsa o usta yapar; o rengi o tutturur der. Sultan kendisi gider ustanın ayağına, tutsağı olduğu rengi bulacak adama değer çünkü bu. Usta, anladım der, ben o

* Periyi Uyandırmak’a önsöz yazmaya hazırlandığım günlerde, elektronik posta adresime gelen bu metin beni çok etkiledi. İşte, aradığım bu... dedim ve vazgeçtim ‘önsöz’ yazmaktan. Kaynağı meçhulüm olan bu hikâyeyi, kitabımın başına almayı uygun buldum. Yazarına ve bana gönderen kişiye teşekkür ediyorum.

rengi tanıdım, bilirim nasıl bir tutku yarattığını, yapmaya çalışırım ve yaparım, lakin vakit ister. Sultan vakit verir, ödülü de kendisinin seçmesini ister. Usta bir ayda yerine getirecektir görevi, o eşsiz rengi, canım karışımı bulacaktır. Usta çalışmaya başlar; dener, dener... Her türlü maddeden renk çıkarmaya çalışır. Dener, dener... Günler hızla geçmeye başlar. Yapılan tuğlalar fırından çıktıklarında bir türlü tatmin etmez ustayı. Oysa söz vermiştir sultana, yaparım demiştir; tuttururum o rengi, bilmez miyim nasıl aranır o renk? Günler sayılıdır. Usta, rengi tutturamamanın verdiği eziklikle daha da yoğunlaştırır çalışmalarını. Gece demez, gündüz demez çalışır, dener. Ama olmaz işte, kendi beğenmemiştir ki, işte budur, deyip götürsün sultana. Son bir umut daha kalmıştır bir ayın dolmasından önceki son gece. O karışımı da gönlünün tüm zenginliğini, renklerin tüm çapkınlığını, maddelerin tüm çekiciliğini karıştırarak yaratmaya çalışır usta. Fırına atar tuğlaları ve bekler... Sonuç, ne yazık ki düş kırıklığıdır. Verilen söz tutulamamıştır, denenecek başka bir yol da yoktur. Usta her şeyini koymuştur ortaya, ama olmamıştır. Yangın, ateş, ustanın başına çöker. Fırının alevleri çağırır onu gel diye. O da reddetmez bu daveti.

Ertesi gün süre dolduğu için, sultan kendisi gelir ustanın yerine sonucu görmek için. Usta görünürde yoktur, ama fırında bir şeyler vardır. Fırının kapağı açılır ve tuğlalar dışarı çıkarılır. Sultan kendinden geçmiş, tutkuyla aradığı renge kavuşmanın mutluluğuyla yaşamaktadır. 'Bulun ustayı, gelsin saraya, ne dilerse verilecektir kendine, hatta fazlasıyla verilecektir.' diye emir buyurur."

“HAZRETİM, HASRETİM, EFENDİCİĞİM...”

NE ÇAĞLARMIŞ!.. Aşk ve söz, birbirini kuşatan ve besleyen derin sularmış. Edgar Morin’in söylediği gibi, “Aşk, yaşam şiirinin bir parçası”, “Şiir, yaşam aşkının bir parçası”ymış... Söz’e itimat sonsuzmuş ve aşka... Cömertçe sever ve sevdiğini söylemekten, yazmaktan geri durmazmış insanlar. Aşk, söz kadar temiz, duru ve yalın; söz, aşk kadar derin, dokunaklı ve sınırsızmış...

Eyvah ki aşkın sır’ının döküldüğü bir çağa kalmışız! Sözün aşkla rabitasının büsbütün koptuğu zamanlara... Söz’ün taneleri dağılmış ve aşkın yüce sarayı tarumar olmuş. Görkemli aşk sarayının yerine çarpık, biçimsiz, dayanıksız gecekondular kurulmuş. Bir fırtınada yerle bir oluveren gecekondular...

Yazık ki zamanımızın en derin ve en tutkulu aşkları, “Seni çok seviyorum”dan daha ince ve daha etkili sevda sözleri bulamıyor. Bunu söyleyebilmek bile iyisinden cesaret istiyor. “Gecekondular” aşk sözleri ve aşk mektupları üretebilir mi?.. Bugünün, bir mektuba hitap cümlesi bile yazamayan genç âşıkları, büyük dedeleri Ahmet Midhat Efendi’nin, şair Fitnat Hanım’a yazdığı mektuplardaki “Biricik rüzgârım, zarıflık ve güzellik şairem”, “Meleğim”, “Memlûkem” sözlerini okusalar, adamakıllı şaşkınlığa ve acze düşer; kendilerini aşkın sürgülü kapıları önünde dili bağlı bulurlar.

“Aşk mektubu ağırlı bir metindir.” diyor Enis Batur, mektup üstüne yazdığı denemelerde. (Gönderen: Enis Batur, Sel Yayıncılık, 2000) “Coşku, fırtınalı seveda, sınırsız mutluluk vardır bir yanında. Ama ötede, bir sonraki mektuba ertelenmiş büyük düğümler, o büyük düğümlerden gölgeler barındırır içinde.”

Aşk mektuplarının çağı çoktan geçmiş olmalıdır. Aşkın ve Söz’ün derûnuna inmek için “o çağlar”ın mektuplarına dönmemiz gerekiyor. Ne mektuplarmış onlar!.. Şimdi her biri, eski ve ölümsüz bir aşkın belgesi olarak arşivlerde, kitaplarda bizi bekliyor...

Bunlardan biri, belki en hüznü, en boynu büküğü Ertuğrul Süvarisi Ali Bey’in, eşi Ayşe Hanım’a yazdığı mektuplardır... Ali Bey, II. Abdülhamid’in Japonya’ya dostluk ziyaretine gönderdiği ve dönüş yolunda feci bir şekilde batan Ertuğrul Fırkateyni’nin süvarisi... Ertuğrul Fırkateyni İstanbul’dan yola çıkarken, Ali Bey geride kırk günlük ikizleri Mevhibe ile Rauf’u ve otuzunda lohusa yatağında Ayşe’sini bırakıyordu. Aylar sürececek yolculuğun Portsait, Süveyş, Aden, Bombay, Singapur, Hong Kong, Şanghay ve Japonya duraklarından, İstanbul’da lohusa yatağında bıraktığı eşine seveda ve hasretlik tüten kısacık mektuplar yazıyor Yarbey Ali Bey. “İçinde deryalara sığmaz bir sevdanın dürüldüğü” mektuplar... Her biri, “İsmetli, İffetli Hanımcığım”, “İsmetli, Hakikatli, Mürüvvetli, Muhabbetli Yâr-ı vefâdarım Efendim, Sultanım” diye başlayan, nezaketin, inceliğin ve suskun bir aşkın taşıyıcısı olan mektuplar... Hepsinde Ayşe Hanım’a, evine ve İstanbul’a kavuşacağı günü sayıyor Ali Bey, mektuplarda yarım kalan aşk sözlerini, kavuştuğunda tamamlamak istiyor: “İstanbul, alehusus evimiz, o da değil, yani hatırıma gelen, aklıma geldikçe hemen kanatlanıp uçacağım geliyor.” diyor. Ne var ki buna kanatlar kâfi gelmiyor. Ali Bey, üstüne dev dalgalar çöken ve kayalara çarparak par-

çalanan Ertuğrul Fırkateyni'nin enkazıyla birlikte Japon denizine gömülüyor. Ondan, yalnız bu uzun ayrılığın acı meyvesi olan mektuplar kalıyor. Ayşe Hanım, onları koyunda saklıyor yıllarca. Ve mektuplar sonra kitap oluyor. (Ertuğrul Süvarisi Ali Bey'den Ayşe Hanım'a Mektuplar, Haz: Canan Eronat. YKY) Biz de yıllar sonra bu hüznü aşkın sahilinde geziniyor, imreniyoruz ona...

Bedri Rahmi-Eren Eyüboğlu'nun Aşk Mektupları, şehirler arasında gidip geldikçe sevgiyi ve hasreti çoğaltan büyümlü aşk elçileri gibidir. Romen kızı Ernestine (Eren) ile Türk delikanlısı Bedri Rahmi'nin Paris- Londra-İstanbul-Bükreş-Yaş-Ankara-Çerkeş-Çorum- İzmir arasında gidip gelen aşk satırları... Aşkın, en çok hasret demek olduğunu söylüyor bu mektuplar. Şöyle yazıyor birinde Bedri Rahmi: "Bu yağmur bana, sizin yanınızdan ayrıldığım son geceyi hatırlatıyor... Halen bu rüyayı olduğu yerde sıkı sıkıya muhafaza ediyorum... Daha da çok uzun süre saklayacağım, Ernestine. Ya şu iki aya ne demeli? Ne kadar aptalca, ne kadar koca iki ay! Söyleyin bana, nasıl geçireceğiz bu ayları..."

Behçet Necatigil, mektuplarında da şairdir. Şair, eş ve baba... Onun eşine ve çocuklarına yazdığı eve, aileye, sevgiye dair mektupları; (Serin Mavi, YKY) İstanbul, Ankara, Berlin, Stuttgart, Zagreb ve Frankfurt'tan 'eve' hasretin belgeleridir. "Eskimo, Eskimocuğum, Sevgililer, Sevgili Necatigiller, Sevgili Refikam Efendim..." diye başlayan mektuplar... "Ve kavanozda reçelin duruyor, gardropta ütuleyip bıraktığın gömlekler duruyor, odalarda, yataklarda kokun duruyor. Ve hayaline sarılarak yattığım geceler olmuştur..." Tüm bu mektuplar, Necatigil'e "bir ev şairi" demekte ne denli haklı olduğumuzu gösterir. Ev'in ve eşyanın şairi... "Eskimo, ayrılırken tembih etmeyi unutmuşum: Minyon saat her gece kurulmaya alışmıştır, durmaması lazımdır. Her gece yatmadan önce benim yerime

kurmayı unutma, yokluğumu hissederse içlenir. Sonra kahve kutusunu hor tutma, nazik muameleye alışıktır, dâri dünyada bir Behçet'in bir sevgili eşyasıdır, sırçadan naziktir, kırılabilir..."

Kemal Tahir'in, karısı Fatma İrfan'a "içeriden" yazdığı mektupları da unutmamalıyım. "Seni tekrar seviyorum karıcığım, gözlerine demirlerin arasından baktığım zaman anladım ki, seni sevmekle hakikaten şerefli ve çok nefis bir iş yapmaktayım." Mektubunun sonuna "*Ben ta senin yanında dahi hasretim sana*" dizesini ekleyecektir Kemal Tahir ve "Hey canına! Seni bir güzel, bir derli toplu, bir anlatılmaz seviyorum ki..." diyecektir....

Aşkın, hastalıklara iyi gelen bir kimyası olmalıdır. Büyülü aşk sözleri, ölümün kendisine yaklaşmakta olduğunu duyumsayan birine bile yeniden yaşama dönme gücü verebilir. Gökten sarkıtılan bir ip gibi çeker onu; umuda ve yaşama çağırır. Cemal Süreya'nın; ölümü bekleyen, bu yüzden kendisinden boşanmak isteyen karısı Zühal'e yazdığı ve her gün hastaneye ulaştırdığı mektuplar, Zühal Hanım için yaşama dönüşün ışığı olmuştur. Onlardan birinde, 14 Temmuz 1972 tarihli mektubunda şunları yazar Cemal Süreya: "Düşünüyorum da aşk sözcüğünü de biraz eksik buluyorum şu senlen ben arasındaki ilişkiye. Daha büyük, daha sağlam bu bizimki. Aşk onun içinde bir kısım galiba. Ötesinde aşkla birlikte, ama yer yer, zaman zaman onu aşan başka duygular, başka esriklikler, başka baş dönmeleri de var bizde. Seni seviyorum ve senin için her şeyim. Beni seviyorsun ve benim için her şeysin. Bir insan için şu kısa hayatta bundan daha büyük ne olabilir ki... Acaba Mecnun Leyla'yı elde edip onunla evlenseydi, Ferhat Şirin'e kavuşsaydı, aradan bu kadar yıl geçtikten sonra bizim birbirimize olduğumuz gibi tutkun olabilir miydi? Yangın olabilir miydi? Sen ne dersin buna?" Zühal, başarılı bir ameliyattan sonra iyileşir. Bunda, ameliyatın

başarısı kadar, her gün hastaneye gelen bu aşk mektuplarının, bu doğal ve tesirli “ilaç”ların inkâr edilemez bir payı olmalıdır...

Sanırım dünyada pek az erkek, Üstad-ı âzam Abdülhak Hâmid kadar şanslıdır. Belki hiç kimse bir kadının kaleminden kendisine yazılmış bunca tutkulu, bunca içten aşk sözcüklerine muhatap olmamıştır. Lüsiyen Hanım, bir Avrupalı kadına yaraşır incelik ve hassasiyetle hitap ediyor üstadımıza: “Gözümün Nûru, Güzelim Efendim, Efendiciğim...” “Hazretim ve Hasretim, yazın bana, biliniz ki sizi dünyada her şeyden daha çok seviyorum ben”. Ve bir başkası: “Efendiciğim, (...) Çamlıca’da olmanızı kıskanıyorum, münzevim benim, niçin yanınızda değilim! Yanınızda, ihtiyaç duyduğum o sükûneti bulurdum. (...) Sizden kopmuş bir parça gibiyim.”

Enis Batur’un dediği gibi, sınırsız mutluluk var aşk mektuplarında ve sanırım daha çok sınırsız acı... Lüsiyen Hanım, Hâmid’e yalnız mutluluk ve özlemlerinden söz açmıyor, sınırsız acılarını da ifşa ediyor. Duyguların kararsız, savruk, habire çarpıştığı ve nihayet kavurucu fırtınalara dönüştüğü başka hangi metin vardır aşk mektubu gibi? Cemil Meriç’in “Acılarımın kaynağı sensin. Yani: Sensizlik” dediği Lamia Hanım’a mektupları, bu tür duygu fırtınalarının ortalığı kasıp kavurduğu metinlerdir. Aşk, mutluluk, kıskançlık ve isyan... “Biz alevden iki ırmak gibi birbirimize karıştık.” diye yazıyor Cemil Meriç. “Garip rüzgârlar esiyor başımda. Kavak yelleri desem değil, karsırğa gibi, hortum gibi bir şey. Kendimi de etrafımı da yok etmek istiyorum. Birden ufukum kararıyor. Daha doğrusu kızılışıyor. Cihan ölçüsünde bir hercümerç, bir kıyamet... (...) Sonra seni hatırlıyorum. Birden zindanım aydınlanıyor. Kuşlar cıvıldıyor içimde. Yaşamak istiyorum.”

Aşk mektuplarının elle yazıldığını kim iddia edebilir? Kalbiyle, ruhuyla dahası bütün muhayyilesi ve bütün

uzuvlarıyla yazar insan onları. “Kelimelerin bir buse” diyor, Cemil Meriç Lamia Hanım’a “Dudaklarınla yazıyor gibisin. Bir ateş kelimelerin, kalbinle yazıyor gibisin. Kelimelerin birer iksir, usarenle yazıyor gibisin. Tenin, sıcaklığın, kokun.” Ve aşk mektuplarında çırılçıplaktır insan, her mektup bir aynadır. “Kendimi bir mektupta seyrettim. Büyülü bir ayna idi bu. Bu aynada bütün paslarından arınmış bir Cemil Meriç vardı. Senin Cemil’in. Bu aynada ikimiz vardık. Eriyen, dağılan, kaynaşan ikimiz.”

Aşk da söz de “birbirinden kopmuş iki parça”nın da üssilasını mı yaşamaktadır yoksa? Aşkı ve sözü hasretin beslediğine ve hasretin bitişiyle ikisinin de yitip gittiğine mi inanacağız? Çağımız bir kavuşma çağı mı? Kavuşma, yani aşksız ve sözsüz bir beden çağı... Doygunluk ve aleladelik çağı. Suskunluk... Aşkın sözü ve sözün aşkı yok. Aşk mektupları da...

Neredesiniz ey ayrılık çağları!..